

บทที่ 3

การบริหารงานตำรวจนครบาล

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับตำรวจนครบาล โดยเริ่มแรกจะได้กล่าวถึงประวัติตำรวจไทย ความเป็นมาของตำรวจนครบาล และความเป็นมาของสถานีตำรวจนครบาล พญาไท สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน สถานีตำรวจนครบาลดุสิต ตลอดจนกล่าวถึงการแบ่งส่วนราชการของตำรวจนครบาล และภาระกิจหน้าที่ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล นโยบายในการปฏิบัติงานของกองบัญชาการตำรวจนครบาล บทบาทอำนาจหน้าที่ของตำรวจนครบาล ในตอนสุดท้ายได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกับตำรวจนครบาล

กิจการตำรวจไทย ได้กำเนิดมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีประมาณ ปี พ.ศ. 1800¹ และมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยาได้โปรดเกล้าฯ ปรับปรุงระเบียบการปกครองบ้านเมืองใหม่ที่เรียกว่า "จตุสดมภ์" ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา พร้อมกับได้โปรดเกล้าฯ ให้มีกิจการตำรวจขึ้นในโอกาสนี้ด้วย โดยแบ่งหน่วยงานตำรวจออกเป็น ตำรวจนครบาล ตำรวจภูธร สังกัดอยู่ในกรมเวียง กับตำรวจหลวงให้ขึ้นสังกัดอยู่กับกรมวัง และในปี พ.ศ. 1998 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศักดินาของตำรวจขึ้นในทำนองเดียวกับศักดินาของข้าราชการฝ่ายอื่น ๆ จากพระบรมราชโองการนี้เป็นประจักษ์นัยชัดแจ้งว่า กิจการตำรวจได้ถือกำเนิดขึ้นแล้วในประเทศในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา และมีเอกสารทางราชการอีกหลายอย่างแสดงว่า บุคคลที่จะเป็นตำรวจได้นั้นต้องคัดเลือกจากผู้ที่มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ได้ทำคุณงามความดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

¹ พล.ต.อ. ประเสิรฐ รุจิรวงศ์ "ประวัติตำรวจยุคโบราณ," ส่งเสริมวิชาการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (สิงหาคม 2508), หน้า 27.

และต้องเป็นบุคคลที่ทรงไว้วางพระราชฤทธิ นัยได้ว่าเป็นการวางหลักเกณฑ์การคัดเลือกบุคคล
เข้าปฏิบัติหน้าที่ตำรวจได้อย่างเหมาะสมกับการกิจ ความรับผิดชอบตามหลักการบริหารงานบุคคล
ส่วนหนึ่ง²

การตำรวจได้วิวัฒนาการเรื่อยมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสมัยที่ประเทศ
ไทยได้มีการปฏิรูปการปกครอง การตำรวจไทยก็ได้วิวัฒนาการตามไปด้วย พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริจัดตั้งกองตำรวจขึ้นในประเทศ เรียกว่า "กองโปลิศ"³
ซึ่งนโยบายของกรมตำรวจในช่วงนี้เน้นหนักไปทางด้านในการป้องกันประเทศ⁴ ต่อมาในสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าได้ทรงขยายงานตำรวจนครบาล นอกจากนั้นยังได้จัดตั้งตำรวจ
ภูธรขึ้นในรูปทหารโปลิศ เมื่อ พ.ศ. 2419 และได้ทรงตั้ง "กรมตำรวจภูธร" ใน พ.ศ. 2440
จากมลายู แวกอินเดียน มาเป็นผลตำรวจ⁵ แต่เนื่องจากเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ
ในสมัยนั้นเป็นยุคที่อังกฤษ ฝรั่งเศส ปอร์ตุเกส ฮอลันดา กำลังแข่งขันกันพิงหาเมืองขึ้นในทวีปเอเชีย
แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ถึงกับต้องเสียเอกราช แต่ก็ต้องเสียดินแดนบางส่วนไป การจัดระเบียบ
การปกครองประเทศขณะนั้นจึงพุ่งเล็งไปในด้านป้องกันประเทศเป็นส่วนใหญ่ นโยบายการตำรวจ
จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายการเมืองระหว่างประเทศ และการทหารด้วย

² ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม : คู่มือสร้างเสริมความ
ก้าวหน้าของตำรวจ พนักงานสอบสวน นักกฎหมาย นักการศึกษาและสิ่งทีประชาชนรับรู้, หน้า
61-62.

³ พล.ต.ต.ธีรบุล จิตคารีส์, "ประวัติกัปตันเปิดเอมส์," เพื่อเป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ พ.ต.ท.ซี.เอส.ฟอร์ตี, 30 มกราคม 2510 (พระนคร: โรงพิมพ์
สว่างศิลป์, 2510), หน้า 62.

⁴ พล.ต.ต.แก้ว โสติกพันธ์, เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง "ประวัติของกรม
ตำรวจไทย" บรรยายที่กองกำกับการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2506, หน้า 2.

⁵ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์, กรมตำรวจไทย แนวคำบรรยายแก่นักศึกษา
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ 8 (พระนคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2508), หน้า 3-4.

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงขยายงานตำรวจนครบาล โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้นาย เอ.เอ.ฮาดิน (A.J.Jadine) ชาวอังกฤษมาช่วยงานอีกคนหนึ่ง นอกจากนี้ได้ทรงจัดตั้งตำรวจภูธรขึ้นในรูปทหารโปลิศ เมื่อ พ.ศ. 2419 สำหรับเป็นกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยในส่วนภูมิภาค และให้สามารถปฏิบัติการทางทหารได้ด้วย โดยได้ทรงว่าจ้างนาย ฮี.เชา (G Schau) ชาวเดนมาร์กมาเป็นผู้วางโครงการ ผู้บังคับบัญชาส่วนมากโอนมาจากทหาร ต่อมาใน พ.ศ.2420 ได้เปลี่ยน "กองทหารโปลิศ" เป็น "กรมกองตระเวนหัวเมือง" จนถึง พ.ศ. 2440 ได้ทรงตั้ง "กรมตำรวจภูธร" ขึ้นแทน โดยมีพลตรี พระยาวาสเทพ (G. Schau) เป็นเจ้ากรมตำรวจภูธร ในระยะแรกกำลังพลให้ตำรวจจ้างต่อมาเมื่อทางทหารได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ทางตำรวจภูธรก็ได้ขออนุมัติใช้กฎหมายฉบับนี้เมื่อ พ.ศ. 2448 เกณฑ์คนเข้าเป็นตำรวจเช่นเดียวกัน เมื่อได้จัดตั้งกรมตำรวจภูธรขึ้นแล้วก็ได้พยายามขยายการตำรวจไปยังหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคตามลำดับ เพื่อให้มีกำลังตำรวจสำหรับป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้าย อำนวยความร่วมมือเป็นสุขให้แก่ประชาชน กล่าวคือ

มีข้อน่าสังเกตว่า กิจการตำรวจในยุคนั้นอยู่กับกระทรวง 2 กระทรวง คือ ตำรวจนครบาลขึ้นอยู่กับกระทรวงพระนครบาล แต่ตำรวจภูธรขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยเนืองจะรวมเป็นกรมเดียวกันภายใต้การบังคับบัญชาของอธิบดีกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2458 ด้วยเหตุนี้ กรมตำรวจจึงถือว่าวันที่ 13 ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันตำรวจมาจนทุกวันนี้^๕

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หลักการใหญ่ของกิจการตำรวจไทย คงดำเนินการตามแนวที่ได้วางไว้ในรัชกาลที่ 5 จะมีการปรับปรุงบ้างเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ ได้ขยายกิจการตำรวจภูธรไปยังหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น ได้ว่าจ้างนายเอริก เซนต์ เฮ.ลอสัน (Mr. Erik Siant J. Lawson) ชาวอังกฤษเข้ามาช่วยวางโครงการทางด้านตำรวจนครบาล และได้จัดตั้งจเรตำรวจ และตำรวจส่วนกลางขึ้น

^๕Shalonglap Davivongsa, "The Rationale for centralization In the Thai Police Department" (Unpublished Master's Thesis Michigan State University, 1965), p. 84.

เพื่อช่วยเหลือตำรวจท้องที่ จเรตำรวจมีหน้าที่ตรวจราชการฝ่ายปกครอง รวมตลอดถึงระเบียบการวางงานในอำเภอ⁷

สำหรับการจัดตั้งตำรวจส่วนกลาง (คือ ที่มาของตำรวจสอบสวนกลางปัจจุบัน) เพื่อช่วยเหลือตำรวจท้องที่ในด้านการสืบสวนสอบสวน การปราบปรามและทางวิชาการนั้น ปรากฏว่าทางตำรวจภูธรมีตำรวจกลางเป็นหน่วยช่วยเหลือ ทางตำรวจนครบาลมีตำรวจกองพิเศษเป็นหน่วยช่วยเหลือสำหรับหน่วยตำรวจที่มีหน้าที่อย่างตำรวจสันติบาลในปัจจุบันนั้น เรียกว่าตำรวจภูบาล⁸

การตำรวจในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 กิจการตำรวจก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ตามประกาศเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย เรื่องการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อกรมตำรวจภูธรเป็น "กรมตำรวจ" โดยมีประกาศเสนาบดีกระทรวงเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เรื่องการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ 2475 จัดแบ่งกิจการกรมตำรวจออกเป็น 4 ส่วน คือ สำนักบริหารรองอธิบดีกรมตำรวจ ตำรวจนครบาล ตำรวจภูธร ตำรวจสันติบาล

⁷ พ.ต.ต.แก้ว โสคติพันธ์, เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง "ประวัติของกรมตำรวจไทย" หน้า 4.

⁸ ร.ต.อ. เรืองศักดิ์ จริตเอก "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของข้าราชการตำรวจสัญญาบัตรที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการตำรวจสันติบาล", หน้า 71.

นับตั้งแต่กรมตำรวจได้ปรับปรุงการบริหารงานของกรมตำรวจเป็นปีกแผ่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2458 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ได้มีผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจรวม จำนวน 21 นาย ปรากฏรายชื่อนาม และรายนาม ดังต่อไปนี้

- พ.ศ. 2458 - 2472 พลโทพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรบ
 พ.ศ. 2472 - 2475 พลตำรวจโทพระยาอภิธรรมประกาศ (หลุย จาติกวณิช)
 พ.ศ. 2475 - 2476 พันตำรวจเอกพระยานุเรศ ผดุงกิจ (ราช นรทอมโบล)
 พ.ศ. 2476 - 2479 พันตำรวจเอกพระยาอนุสรณ์ชุกการ (จำง วัจนะพุกกะ)
 พ.ศ. 2475 - 2488 พลตำรวจเอกหลวงอดุลเดชจรัส (บัตร์ นิ่งพระคุณ)
 พ.ศ. 2488 - 2489 พลตำรวจโทพระรามอินทรา (ดวง รามอินทรา)
 พ.ศ. 2489 - 2490 พลตำรวจตรีพระนิจารณผลกิจ (นิจารณ ดุละลัมพะ)
 พ.ศ. 2490 พลเรือตรีหลวงสังวรณัฐชุกกิจ (สังวรณ สุวารณชื่น)
 พ.ศ. 2490 - 2494 พลตำรวจเอกหลวงชาติตระการโกศล (เจียม ลิ้มปิตาติ)
 พ.ศ. 2494 - 2500 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์
 พ.ศ. 2500 - 2502 พลตำรวจเอกไสว ไสวแสนยากร
 พ.ศ. 2502 - 2506 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 พ.ศ. 2506 - 2515 พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์
 พ.ศ. 2515 - 2516 จอมพลประภาส จารุเสถียร
 พ.ศ. 2516 - 2518 พลตำรวจเอกประจวบ สุนทรางกูร
 พ.ศ. 2518 - 2518 พลตำรวจเอกพจน์ เกกะนันท์
 พ.ศ. 2518 - 2519 พลตำรวจเอกศรีสุข มหินทรเทพ
 พ.ศ. 2519 - 2521 พลตำรวจเอกมนต์ชัย พันธุ์คงชื่น
 พ.ศ. 2524 - 2525 พลตำรวจเอกสุรพล จุลละนราหมณ์
 พ.ศ. 2525 - 2530 พลตำรวจเอกณรงค์ มหานนท์

^๐ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71-72 และโปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อนันต์ เสนาพันธ์ มนัส สัตยารักษ์ และวาราสีทิพย์ สมน, อินทรา ย อ.ดร. หน้า 16-55,

พ.ศ. 2530 - 2532 พลตำรวจเอกเกา สารสิน

พ.ศ. 2532 - 2534 พลตำรวจเอกแสวง ธีระสวัสดิ์

พ.ศ. 2534 - ปัจจุบัน พลตำรวจเอกสวัสดิ์ อมรวิวัฒน์¹⁰

ความเป็นมาของตำรวจนครบาล

ตำรวจนครบาล¹¹ ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2405 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งให้บุรุษชาติอังกฤษผู้หนึ่งมีนามว่า กัปตัน เอส เอ เบิร์ด เอมส์ เป็นผู้บังคับการตำรวจผู้อยู่ได้บังคับบัญชาครั้งแรกเป็นแขกมะลายูรับสมัครจากพวกซึ่งเคยเป็นทหารและตำรวจมาแล้วที่สิงคโปร์ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นคนไทย และแขกอินเดีย ที่เหลืออยู่ก็กลายเป็นจำพวกมีหน้าที่สืบสวนต่อมานาน ภายหลังจากที่ได้ระดมเข้ามารับราชการเป็นครั้งแรกจะเลือกจากความทรงจำของคนทั่วไป

¹⁰โปรดดูรายละเอียดใน ประหยัด หงษ์ทองคำ, บทที่ 1 วิวัฒนาการการปกครองไทย, ใน การเมืองและการปกครองไทย, จรูญ สุภาน, บรรณาธิการ (พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนานานิช, 2525), หน้า 34-44, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, "ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475", ใน 23 ตุลาคม, บุญสงค์ ชาญเขียวชิงชัย, สารานุกรม (กรุงเทพมหานคร: กราฟิคอาร์ต, 2523), หน้า 44-52, Thawatt Mokarapong, History of the Thai revolution, (Bangkok: Chlermit, 1972), : เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, ปฏิวัติ 2475 (พระนคร: แพรวพิกษา, 2518), ประสูร ภมรมนตรี, บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 (สำนักพิมพ์บูรพา แดง, 2518), ชัยอนันต์ สมุทรวณิช และชัคติยา กรรณสูต, เอกสารการเมืองการปกครองไทย (โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2518)

¹¹ กองบัญชาการตำรวจนครบาล, 64 ปี นครบาล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2529) หน้า 1-5.

มาในรัชกาลที่ 5 กับต้นเอมส์ก็คงดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจอยู่ ภายหลังได้ เป็นคนแรกที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงรัฐธำนิบาลบัญชาจัดตั้งกองตำรวจ หรือที่เรียก ในสมัยก่อนตั้งว่า "กองโปลิศคอนสเตเบิล"

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว น.ศ. 2412 ได้โปรดเกล้าให้ขยาย กองโปลิศ โดยก่อตั้งที่ทำการใหม่ตรงสามแยกต้นประดู่เรียกว่า "โรงนักโปลิศสามแยก" (ชาก็กล้ว) พร้อมทั้งได้ว่าจ้างนายตำรวจชาวต่างชาติมารับราชการเพิ่มขึ้นในกองโปลิศ

การกำหนดตำแหน่งข้าราชการตำรวจ ยังคงใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามเดิม ดังเช่น อินสเปคเตอร์เฮเนราล ซินโปลิสออฟฟิสเซอร์ ส้ายินเมเออร์ ส้ายินกอบปรีม คอนสเตเบิล ต่อมาใน น.ศ. 2418 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้วางขนบธรรมเนียมในหน้าที่ของโปลิศจะ ฟิงปฏิบัติ และข้อบังคับ ตลอดจนการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นโปลิศหรือตำรวจเป็นกฎหมายขึ้น เรียกว่า "กฎหมายโปลิศรักษานระนคร 53 ข้อ" ซึ่งจะรักษาหน้าที่ในพระนครและนอกพระนคร การ ชำระคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่ของโปลิศรักษาก็ดี ที่เกิดขึ้นในระหว่างกรมกองขอโปลิศก็ดี มี อินสเปคเตอร์เฮเนราล เป็นผู้มั่งอำนาจเด็ดขาดรับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ ในกองโปลิศและกราบบังคับทูลพระกรุณาต่อมาใน น.ศ. 2433 โปรดเกล้าฯให้มีการปรับปรุงจัดลักษณะกรมกองกองตระเวนเพื่อให้มีการทำงานเหมือนอารยประเทศซึ่งในครั้งนั้นได้ทรงเสด็จประพาสสิงคโปร์ (ขณะ อยู่ในความปกครองของอังกฤษ) และในคราวนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการของ ตำรวจสิงคโปร์แล้วได้พระราชทานพระราชดำริ แก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ ต่อมาใน น.ศ. 2435 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระเจ้าอภัยเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ รับตำแหน่งเสนาบดีว่าการกรมมหาดไทย และให้กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ เป็นเสนาบดีว่าการกรมพระนครบาล

ในปีกับต้นเอมส์ ซึ่งรับราชการตำรวจมาตลอดได้ปลดเกษียณ ท่านผู้นั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นบิดาของตำรวจนครบาลอย่างแท้จริง และท่านได้ถึงแก่อนิจกรรมในกรุงเทพฯ เมื่อ น.ศ. 2444

ก่อนที่ท่านจะพ้นหน้าที่ไปนั้นได้ทรงโปรดเกล้าให้จัดตั้งศาลกรมตระเวนขึ้น และชื่อของโปลิศก็โปรดเกล้าให้เรียกว่า "กรมกองตระเวน" สำหรับศาลกรมกองตระเวนนี้ใช้ชำระคดีต่าง ๆ ที่บุคคลกระทำผิดต่อกฎหมายโปลิศ 53 ข้อ และกระทำผิดต่อกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งข้อบังคับอื่น ๆ

ของกรมกองตระเวนด้วยโดยให้เจ้ากรม ปลัดกรม ในกรมกองตระเวนเป็นตระลาการพิจารณา สอบสวน ใน พ.ศ. 2440 โปรดเกล้าให้จัดตั้งกรมตำรวจ โดยตั้งนายสีเฮา ชาวเดนมาร์ค เป็นเจ้ากรมตระเวนหัวเมือง (กรมภูธร) และต่อมาท่านผู้นี้ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาวาสูเทพ และได้เป็นอธิบดีกรมตำรวจ เมื่อ 13 กันยายน 2456 ซึ่งนับได้ว่าเป็นคนแรกของ ประเทศไทย ต่อมา พ.ศ. 2447 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าให้นาย เอ.เจ.จาตั้น ชาวอังกฤษ ซึ่งเคยได้รับราชการเป็นอินเดียนโปลิศมาแล้วมาช่วยปรับปรุง ขยายงานตำรวจในกรมกองตระเวน นายจาตั้นได้นำวิธีการของตำรวจอินเดียมาใช้หลายประการ เช่น วิธียึดทะเบียน ซึ่งใช้แพร่หลายในประเทศอินเดียเพื่อป้องกันโจรผู้ร้าย และยังได้เปลี่ยนใช้ เครื่องแบบการแต่งกายของตำรวจให้เป็นชุดสีทึบอีกด้วย ต่อมาใน พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าให้ตราเครื่องหมายโล่กับดาบ เป็นเครื่องหมายประจำกรมพล ตระเวน

ในสมัยรัชกาลที่ 6 การปกครองประเทศแบ่งเป็นมณฑล ๆ กระทรวงทบวงกรมว่าการ ปกครองก็ยิ่งแยกเป็น 2 อย่าง คือ

- กระทรวงนครบาล ว่า การปกครองมณฑลกรุงเทพโดยเฉพาะ
- กระทรวงมหาดไทย ว่า การปกครองมณฑลอื่น ๆ ทั่วพระราชอาณาจักร

ว่าถึงการรักษาความสงบภายใน กระทรวงมหาดไทย มีกรมตำรวจ มีเจ้าหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยเรียก "ตำรวจภูธร" ส่วนกระทรวงนครบาลมี กรมกองตระเวน มีเจ้าหน้าที่ ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยเรียก "พลตระเวน" ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นเรียก "ตำรวจนครบาล"

ในช่วงก่อนหน้านี้นี้ กรมพลตระเวนได้มีการกำหนดชื่อตำแหน่งต่าง ๆ ขึ้นมา แต่ไม่เป็น มาตรฐาน จึงได้มีประกาศกระทรวงนครบาล ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2458 (ราชกิจจานุเบกษา) เพื่อเปลี่ยนแปลงชื่อตำแหน่งให้เป็นมาตรฐานกล่าวคือ

- ผู้บังคับการกรมตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า อธิบดีกรมพลตระเวน
- รองผู้บังคับการกรมตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า รองอธิบดีกรมพลตระเวน
- เจ้ากรมพลตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า ผู้บังคับการ
- ปลัดกรมพลตระเวน ให้เปลี่ยนเรียกว่า ผู้กำกับการ

- สารวัตรใหญ่ ให้คงเรียกว่า สารวัตรใหญ่
- สารวัตรแขวง ให้คงเรียกว่า สารวัตรแขวง
- นายหมวด ให้เปลี่ยนเรียกว่า รองสารวัตร
- ว่าที่นายหมวด ให้เปลี่ยนเรียกว่า ผู้ช่วยสารวัตร
- จ่านายยาม ให้คงเรียกว่า จ่านายยาม
- นายยามที่ 1 ให้เปลี่ยนเรียกว่า นายยามเอก
- นายยามที่ 2 ให้เปลี่ยนเรียกว่า นายยามโท
- นายยามที่ 3 ให้เปลี่ยนเรียกว่า นายยามตรี

ในวันที่ 13 ตุลาคม 2459 ได้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศรวมกรมพลตระเวนกับกรมตำรวจภูธรเป็นกรมเดียวกัน และได้มีประกาศแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจและกรมพลตระเวน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พลโทหม่อมเจ้าคำรบ อธิบดีกรมตำรวจภูธร เป็นอธิบดีกรมพลตระเวน และโปรดเกล้าฯ ให้มหาอำมาตย์โท อีริคเซน เฮ. รอสัน อธิบดีกรมพลตระเวน และมหาอำมาตย์ตรี อี ดับเบิลยู รอดเตอร์ เป็นที่ปรึกษาราชการในกรมตำรวจ และกรมพลตระเวน และใน พ.ศ. 2465 ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาอธิกรณ์ประกาศ (หลุย จาติกวณิช) ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งนับได้ว่า คำว่า ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลได้เริ่มใช้อย่างเป็นทางการตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นมา ใน พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในระยะนั้นปรากฏว่าฐานะการเงินของประเทศอยู่ในวิกฤตการณ์ที่ไม่มั่นคง รัฐบาลจึงให้ข้าราชการออกพร้อมกับสหหน่วยงานลงไปอีกมาก ซึ่งปรากฏว่ากองบัญชาการตำรวจนครบาล ก็ถูกยุบลงคงเหลือแต่เพียงกองบังคับการเท่านั้น และ พ.ศ. 2476 ได้มีกฤษฎีกากำหนดตำรวจในกระทรวงมหาดไทย โดยจัดตั้งกองตำรวจนครบาล เรียกว่า กองตำรวจนครบาลพระนครเหนือ ตั้งอยู่ที่ สน.ชนะสงคราม กองตำรวจนครบาลพระนครใต้ ตั้งอยู่ที่ สน.บางรัก กองตำรวจนครบาลธนบุรี ตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศ์ พ.ศ. 2491 ได้มีการรื้อฟื้นจัดตั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาลขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปรากฏตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2491 และผู้ที่ดำรงตำแหน่ง คือ พล.ต.ต. จำเนียร วาสนะสมสิทธิ์ และ พ.ศ. 2504 กองบัญชาการ

ตำรวจนครบาล ได้มีสถานที่ทำการเป็นของตนเอง โดยมีนิเวศวิทยาสถานก่อสร้างที่ผ่านฟ้า เมื่อวันที่อังคารที่ 21 พฤศจิกายน 2503 และทำพิธีเปิดเมื่อ 5 เมษายน 2504 โดย ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี และผู้รักษาการในตำแหน่งอธิบดีตำรวจ ในครั้งนี้ได้รวบรวมเอากองบังคับการตำรวจนครบาลเหนือ-ใต้และธนบุรี มาอยู่ที่ตึกกองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้าด้วย

จนกระทั่งต่อมาเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2516 อันเป็นช่วงแห่งวันมหาวิปโยค กองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ผ่านฟ้า ได้ถูกเผาทำลายเสียหายจนหมดสิ้นจึงต้องย้ายที่ทำการมาตั้งอยู่ร่วมกับกองบังคับการตำรวจดับเพลิงพญาไท จนถึงในปัจจุบันนี้

สำหรับการปรับปรุงหน่วยงานของตำรวจนครบาลนั้น ได้ปรากฏว่าหลังจากปี พ.ศ. 2491 จนถึงปัจจุบันก็ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานและหน้าที่การงานอีกหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับความจริงของบ้านเมือง เช่น มีการตั้งกองบังคับการอำนวยการ และกองกำกับการอำนวยการ เพื่อให้เป็นฝ่ายช่วยอำนวยการ และการแบ่งเขตปกครองพื้นที่แต่ละ สน. อันทำให้มี สน. ตั้งเพิ่มขึ้นใหม่มากขึ้น เป็นต้น

สำหรับวันสถาปนากองบัญชาการตำรวจนครบาลนั้น ได้ถือเอาวันที่ 24 ธันวาคม 2465 เป็นปีแรกของการจัดตั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาล เพราะในครั้งนั้นมีหลักฐานแน่ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ระยาอธิการบดีประกาศดำรงตำแหน่ง "ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล" และตำแหน่งนี้ได้เริ่มใช้เป็นทางราชการ นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา¹²

ความเป็นมาของสถานีตำรวจนครบาลพญาไท¹³ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2450 กรมตำรวจได้ก่อตั้ง สน.พญาไท ขึ้นที่ตำบล กุ่มพญาไท อ.ดุสิต จ.พระนคร มีพื้นที่รับผิดชอบ 20.79 ตารางกิโลเมตร มีกึ่ง สน.หัวขวาง ขึ้นตรงต่อ สน.พญาไท ปี พ.ศ. 2510 มีคำสั่งกรม

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-47.

ประวัติความเป็นมาของการตั้งสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม

สถานีตำรวจนครบาลชนะสงครามได้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2466 เดิมเป็นที่ตั้งกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ และเป็นที่ตั้งของกองกำกับการตำรวจนครบาล 2 รวมอยู่ด้วยกัน ต่อมากองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือได้ย้ายไปตั้งที่ตึกกองบัญชาการตำรวจนครบาล ส่วนกองกำกับการตำรวจนครบาล 2 ได้ย้ายไปอยู่กับ สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง จึงเหลือแต่สถานีตำรวจนครบาลชนะสงครามกับหน่วยดับเพลิง 1 หน่วย ภายหลัง 14 ตุลาคม 2516 หน่วยดับเพลิงได้ย้ายกลับไปรวมกับกองบังคับการตำรวจดับเพลิง จึงเหลือแต่สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม เนื่องจากอาคารสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม และบ้านนักข้าราชการตำรวจเดิมเก่าและชำรุดทรุดโทรมมาก กรมตำรวจจึงพิจารณาซื้อและก่อสร้างใหม่ โดยย้ายที่ทำการไปเข้าวัดชนะสงครามซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอพระนครเก่า เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2517 และทางกองพลธิการกรมตำรวจได้จัดการซื้อที่ดินก่อสร้างอาคารชั้นใหม่ ที่อาคารเลขที่ 74 ถนนจักรพงษ์ แขวงตลาดยอด เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เปิดทำการเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2519 อยู่มาจนถึงปัจจุบัน

พื้นที่รับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการและย่านการค้า เช่น บางลำภู เทเวศน์ ทำพระจันทร์ สถานที่สำคัญ เช่น ศาลอาญา ศาลแพ่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมศัลยกรรม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข และสถานที่สำคัญซึ่งใช้เป็นที่พักของพระราชพิธีสำคัญ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้แก่ ทูตพระเมรุหรือสนามหลวง

พื้นที่รับผิดชอบ 2.09 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในเขตพื้นที่ตามสัมมะโนครัว ประชากรประมาณ 124,476 คน กำลังตำรวจทั้งหมดของสถานีตำรวจนครบาล มี 154 คน ตำรวจรับผิดชอบ 1 คน ต่อประชากร 808 คน

สถิติคดีอาญาในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2524-2528)

พ.ศ.	ฆ่าผู้อื่น	ปล้นทรัพย์	ชิงทรัพย์	อ.ชิงทรัพย์	ธ. วิวังทรัพย์	ลักทรัพย์	การ	ยาเสพติด	อาวุธ	ค้าประ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	พินัน	ติด	ป็น	เวณี
พ.ศ.2524	3	2	1	1	3	2	5	4	6	6	155	110	395	200	3	400				
พ.ศ.2525	4	1	1	-	7	5	8	6	9	9	188	116	455	299	8	613				
พ.ศ.2526	4	4	3	2	1	1	10	10	13	7	215	118	266	315	10	607				
พ.ศ.2527	4	3	1	1	1	1	7	6	17	15	222	110	421	361	9	469				
พ.ศ.2528	9	6	5	5	3	-	9	3	16	11	240	115	382	215	16	727				

ความเป็นมาของการตั้งสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี

สถานีตำรวจนครบาลลุมพินีเดิมตั้งอยู่ที่ถนนสาทรเหนือ (กองตรวจภาษีปัจจุบัน) ใช้ชื่อว่า สถานีตำรวจนครบาลสาทร ต่อมาได้ยุบเลิกไปรวมกับสถานีตำรวจนครบาลศาลาแดง ซึ่งตั้งอยู่ที่ใกล้กับพระบรมมหาราชวัง รัชกาลที่ 6 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2482 จึงได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่ปัจจุบันและเปลี่ยนชื่อเป็น สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี เพื่อให้สอดคล้องกับสถานที่ใกล้เคียงคือสวนลุมพินีซึ่งเป็นสวนสาธารณะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 สถานีตำรวจนครบาลลุมพินีได้ถูกแบ่งออกเป็นสองสถานีตำรวจนครบาล คือ สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี 1 และ สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี 2 แต่ยังใช้สถานที่ทำการเดียวกันโดยแบ่งกันคนละครึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี 2 ได้ย้ายไปอยู่ ณ สถานที่ทำการแห่งใหม่ในซอยสวนพลูและเปลี่ยนชื่อเป็น สถานีตำรวจนครบาลทุ่งมหาเมฆ ส่วนสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี 1 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่เขตรับผิดชอบ

สภาพทั่วไป ๆ ของสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี ประกอบไปด้วยโรงแรมใหญ่ ๆ เป็นส่วนมาก นอกจากนั้นเป็นศูนย์การค้า ธนาคาร สถานทูต สถานที่ราชการ สถานการศึกษาโบสถ์คริสต์จักร โรงพยาบาล สำนักงานธุรกิจต่าง ๆ สถานบริการ ร้านอาหาร นอกจากนี้ยังมีสวนสาธารณะคือสวนลุมพินีอยู่ในพื้นที่ ส่วนย่านที่อยู่อาศัยมีผลของการเคหะชุมชนบ่อนไก่ในซอยปลูกจิต นอกจากนี้ยังมีคอนโดมิเนียมและบ้านพักอาศัยอยู่ตามชอยถนนใหญ่ ๆ ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมไม่มีในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 6.13 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในเขตพื้นที่ตามสำมะโนครัวประชากรประมาณ 135,847 คน กำลังตำรวจทั้งหมดของสถานีตำรวจนครบาลมี 168 คน ตำรวจรับผิดชอบ 1 คน ต่อประชากร 808 คน

สถิติคดีอาญาในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2525-2528)

พ.ศ.	ฆ่าผู้อื่น	ปล้นทรัพย์	ชิงทรัพย์	อ.ชิงทรัพย์	ธ.ชิงทรัพย์	ฉ้อโกง	ลักทรัพย์	การ	ยาเส้น	อาวุธ	ค้าประ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	พินัย	ติด	ปิ่น	เวณี
พ.ศ.2524	10	7	9	6	6	2	20	15	35	19	406	248	440	300	20	300							
พ.ศ.2525	8	3	6	3	2	2	19	16	25	21	548	307	262	189	18	308							
พ.ศ.2526	11	4	6	5	4	1	17	12	20	13	420	300	217	261	12	150							
พ.ศ.2527	12	6	3	3	1	1	16	10	15	9	528	838	340	300	13	155							
พ.ศ.2528	6	4	5	5	1	-	19	8	15	7	530	370	400	276	14	207							

ความเป็นมาของการตั้งสถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน

สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2463 เดิมตั้งอยู่ที่สี่แยกปทุมวัน (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้ามาบุญครอง) โดยมีชื่อเรียกว่า สถานีตำรวจแขวงปทุมวัน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถานีตำรวจนครบาลปทุมวันในปี พ.ศ. 2475 จนกระทั่งวันที่ 28 มกราคม 2498 ได้ย้ายที่ทำการมาอยู่ ณ เลขที่ 1775 จุฬาลงกรณ์ ซอย 34 แขวงวังใหม่เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร สร้างอยู่ในที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยการเช่าเป็นรายปี

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่เขตรับผิดชอบ

ส่วนใหญ่เป็นสถานที่อยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์ รวมทั้งเป็นย่านธุรกิจการค้าประมาณ 80 % เป็นสถานที่ราชการรวมทั้งมหาวิทยาลัยและโรงเรียนร้อยละ 10 นอกนั้นเป็นแหล่งชุมชนแออัดประมาณร้อยละ 10 ย่านชุมชน เช่น สยามสแควร์ ย่านการค้าราชประสงค์ ศูนย์การค้ามาบุญครอง สถานที่สำคัญ เช่น กรมตำรวจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสนามกีฬาแห่งชาติ เป็นต้น มีพื้นที่รับผิดชอบ 6 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในเขตพื้นที่ตามสำมะโนครัวประชากรประมาณ 91,839 คน กำลังตำรวจทั้งหมดของสถานีตำรวจนครบาลมี 210 คน ตำรวจรับผิดชอบ 1 คน ต่อประชากร 438 คน

สภาพท้องที่ส่วนใหญ่เป็นวัง สถานที่ราชการสำคัญ ๆ และกรมทหาร ย่านการค้าและที่อยู่อาศัย เช่น พระราชวังจิดลดาโรธาน พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา กระทรวงศึกษาธิการ กองทัพอากาศที่ 1 วัดเบญจมบพิตร และสวนสัตว์ดุสิต

พื้นที่รับผิดชอบ 3.9 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในเขตพื้นที่ตามสัมมะโนครัวประชากรประมาณ 125,125 คน กำลังตำรวจทั้งหมดของสถานีตำรวจนครบาลมี 136 คน ตำรวจรับผิดชอบ 1 คน ต่อประชากร 920 คน

สถิติคดีอาญาในรอบ 5 ปี (พ.ศ.2524-2528)

พ.ศ.	ฆ่าผู้อื่น		ปล้นทรัพย์		ชิงทรัพย์ อ.		ชิงทรัพย์ ข.		วิ่งราวทรัพย์		ลักทรัพย์		การ	ยาเสพติด	อาวุธ	ค้าประ	
	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ	เกิด	จับ					พนัน
พ.ศ.2524	4	1	-	-	-	-	10	6	2	1	45	21	186	58	26		
พ.ศ.2525	1	1	1	1	1	1	2	-	-	-	65	22	134	61	8		
พ.ศ.2526	-	-	1	-	-	-	2	1	4	1	83	23	187	89	7		
พ.ศ.2527	-	-	-	-	-	-	8	6	9	6	65	36	165	103	7	5	
พ.ศ.2528	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	78	30	149	99	5	3	

พื้นที่ของสถานีตำรวจนครบาลทั้ง 5 แห่ง คือ สถานีตำรวจนครบาลญาไท สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน และสถานีตำรวจนครบาลดุสิต จากพื้นที่ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะพบว่า เป็นสถานที่สำคัญของทางราชการ เช่น ที่ทำการของรัฐบาล สถานที่ที่จัดกิจกรรมสาธารณะ เช่น ที่ทำการของรัฐบาล สถานที่ที่จัดกิจกรรมสาธารณะ เช่น สนามหลวง ลานพระบรมรูปทรงม้า หน้าทำเนียบรัฐบาล หน้าสถานีทูต อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สนามกีฬา และสถาบันการศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาทางการบังคับใช้กฎหมายตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลเป็นบุคลากรของกรมตำรวจที่เป็นหน่วยที่จะต้องสัมผัสและปฏิบัติการเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ตำรวจชั้นประทวนเรียนรู้การเมืองได้จากประสบการณ์จริง

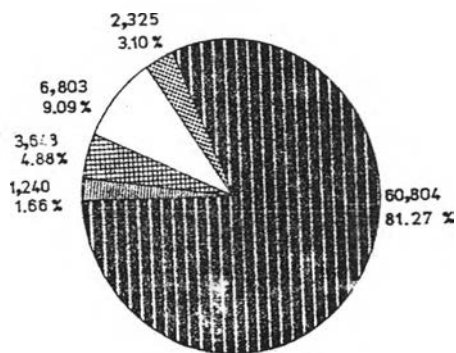
การรายงานผลการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (5 กลุ่ม) ของ บช.น.¹⁵

ประจำเดือน	มกราคม - ธันวาคม 2532		
	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา
1. คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ	2,053	1,240	1,698
ฆ่าโดยเจตนา	403	211	300
ปล้นทรัพย์	222	163	408
ชิงทรัพย์รวม	769	371	439
วิ่งราวทรัพย์	639	482	537
วางเพลิง	20	13	14
2. คดีชีวิต ร่างกาย เพศ	5,134	3,648	5,075
ฆ่าโดยเจตนา	403	211	300
ฆ่าไม่เจตนา	4	4	4
ฆ่าโดยประมาท	26	18	19
พยายามฆ่า	285	145	185
ทำร้ายร่างกาย	4,079	3,039	4,303
ข่มขืน	337	231	264

¹⁵ เอกสาร การรายงานผลการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กรมตำรวจ, 2533.

ประจำเดือน	มกราคม - ธันวาคม 2532		
	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา
3. ประทศร้ายต่อทรัพย์สิน	14,272	6,803	8,271
ลักทรัพย์	12,020	5,347	6,369
วิ่งราวทรัพย์	639	482	537
ริบเอาทรัพย์	3	3	3
กรรโชกทรัพย์	37	30	41
ชิงทรัพย์รวม	769	371	439
- บาดเจ็บ	108	42	48
- ไม่บาดเจ็บ	661	329	391
ปล้นทรัพย์	222	163	408
รับของโจร	33	30	41
ทำให้เสียทรัพย์	549	377	433
4. คดีน่าสนใจ	7,709	2,325	2,611
โจรกรรมรถยนต์	1,481	69	86
โจรกรรมรถจักรยานยนต์	2,123	185	233
ปล้น-ชิง รถยนต์แท็กซี่	79	30	41
ข่มขืนและฆ่า	-	-	-
ลักพาเรียกค่าไถ่	-	-	-
ฉ้อโกงทรัพย์	1,334	732	874
ลักขโมยทรัพย์	2,655	1,296	1,362
คดีผู้เสียหายเป็นชาวต่างประเทศ	37	13	15

ประจำเดือน	มกราคม - ธันวาคม 2532		
	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา
5. คดีรัฐเป็นผู้เสียหาย	60,804	60,804	112,829
อาวุธปืน			
ปืนธรรมดา	376	376	383
ปืนสงคราม	-	-	-
การพนัน			
การพนันรวม	21,859	21,859	73,269
สลากกินรวบ	1,738	1,738	1,806
ยาเสพติด	33,942	33,942	34,238
ค้าประเวณี	2,097	2,097	2,287
สถานบริการ	451	451	491
โรงแรม	9	9	9
มีและเผยแพร่วัตถุลามก	332	332	346

1	คดีออกจกรรจำ	1,240	ราย
2	คดีชีวิตและร่างกาย	3,648	ราย
3	คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	6,803	ราย
4	คดีนำสนใจ	2,325	ราย
5	คดีรัฐเป็นผู้เสียหาย	60,804	ราย

จากสถิติที่กล่าวมานี้และพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการป้องกัน และปราบปราม อาชญากรรมของตำรวจนครบาล พบว่าตำรวจมีภาระหน้าที่ที่หนักมากเพราะนับวันความรุนแรงของคดียังมีมากขึ้นทุกขณะ จากคดีต่าง ๆ ซึ่งจำแนกเป็น 5 กลุ่มนี้ พบว่าคดีรัฐเป็นผู้เสียหายนี้มีสถิติที่สูงสุดมีการจับกุมถึง 60,804 ราย ซึ่งมีผู้ต้องหาทั้งสิ้นรวม 112,829 คน และคดีประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน จำนวนที่จับได้ 6,803 รายมีผู้ต้องหา 8,271 คน จึงกล่าวได้ว่า

ตำรวจป่าป้องกันปราบปรามนั้นมีภาระหน้าที่ที่หนักมากในสภาพสังคมปัจจุบันนี้

การแบ่งส่วนราชการและเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจนครบาล

กองบัญชาการตำรวจนครบาลมีเขตความรับผิดชอบครอบคลุมที่เขตของพื้นที่ของ กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 1,568,737 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยาแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี การแบ่งส่วนราชการกำหนดเขตอำนาจรับผิดชอบ ตามประกาศ กระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2520 ข้อ 15-66¹⁶ กำหนดไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. กองบังคับการตำรวจนครบาลเหนือ มีเขตพื้นที่รับผิดชอบฝั่งเหนือของคลองแสนแสบจนสุดเขตกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 797,039 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 7 กองกำกับการและ 26 สถานีตามลำดับ
2. กองบังคับการตำรวจนครบาลใต้ มีเขตพื้นที่รับผิดชอบฝั่งใต้คลองแสนแสบ มีเขตพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 321,579 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 5 กองกำกับการ และ 16 สถานีตามลำดับ
3. กองบังคับการตำรวจธนบุรี มีพื้นที่เขตรับผิดชอบฝั่งธนบุรีทั้งหมดมีพื้นที่ประมาณ 45,011 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 7 กองกำกับการและ 27 สถานีตามลำดับ

กองบัญชาการตำรวจนครบาล นอกจากแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบควบคุมสถานีตำรวจนครบาล เพื่อดูแลรักษาความเรียบร้อยของกรุงเทพมหานครแต่ละเขตกองบังคับการทั้ง 3 กองบังคับการแล้ว ยังมีกองกำกับการสืบสวนสอบสวนประจำกองบังคับการแต่ละกองบังคับการทั้ง 3 เพื่อ

¹⁶"พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พุทธศักราช 2521," ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอน 65 (22 มิถุนายน 2521) และ "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดหน่วยงาน เขตอำนาจรับผิดชอบและเขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2520," ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94 ตอน 105 (1 พฤศจิกายน 2520).

ช่วยเหลือในการสืบสวนของสถานีตำรวจ และมีกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ กองบังคับการจราจรกลาง ซึ่งช่วยในการปฏิบัติระดับสถานีในแต่ละเขตกองบังคับการอีกเช่นกัน กองบังคับการอำนวยการเป็นฝ่ายช่วยอำนวยการ (Staff) ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ในการบริหารงานบุคคล ควบคุมสถิตินโยบายและแผนงานเป็นต้น¹⁷

เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจต่อสถานภาพโดยทั่ว ๆ ไปของข้าราชการในสังกัดตำรวจนครบาล จึงขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิวัฒนาการ บทบาท และหน้าที่ของตำรวจนครบาลกับการเมือง โดยการอธิบายตำรวจนครบาลกับความสัมพันธ์ของสถานการณ์ทางการเมือง

ภารกิจหน้าที่ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล

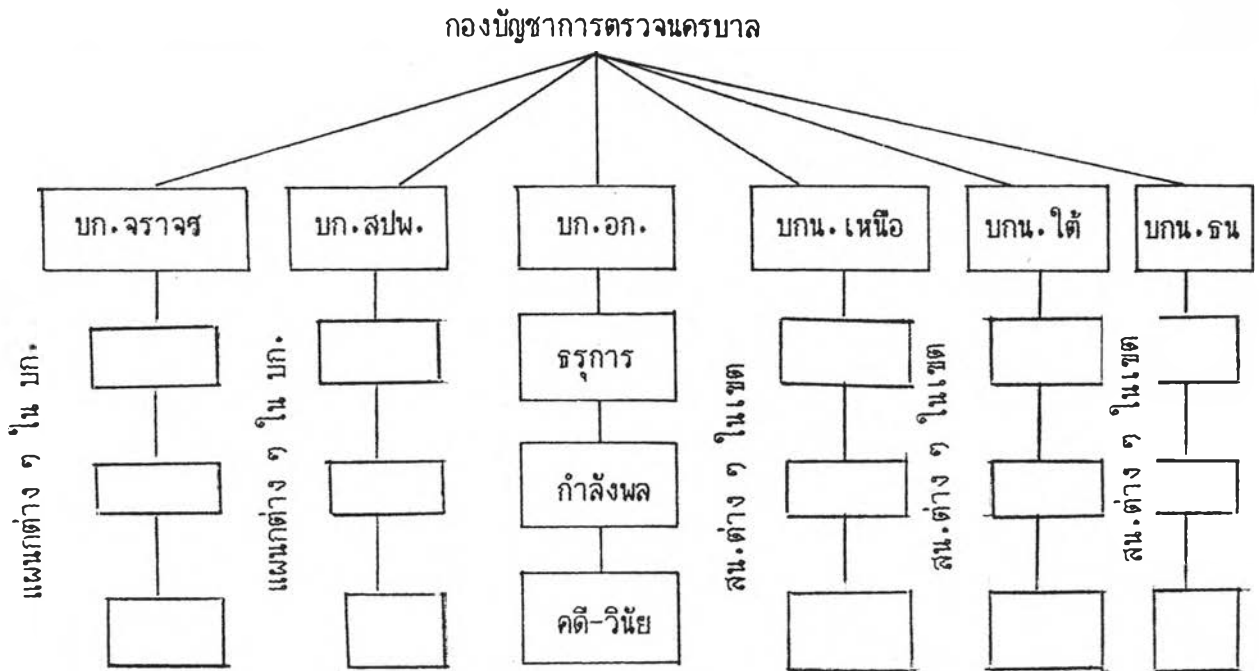
กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย การรักษากฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญาดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะคุ้มครองสวัสดิภาพและบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่ถึง 1,568,737 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร 5.1 ล้านคน ประกอบด้วยสถานที่สำคัญ ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนอีกเป็นจำนวนมากภารกิจที่สำคัญแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

ก. ภารกิจปกติ มีหน้าที่เกี่ยวกับ

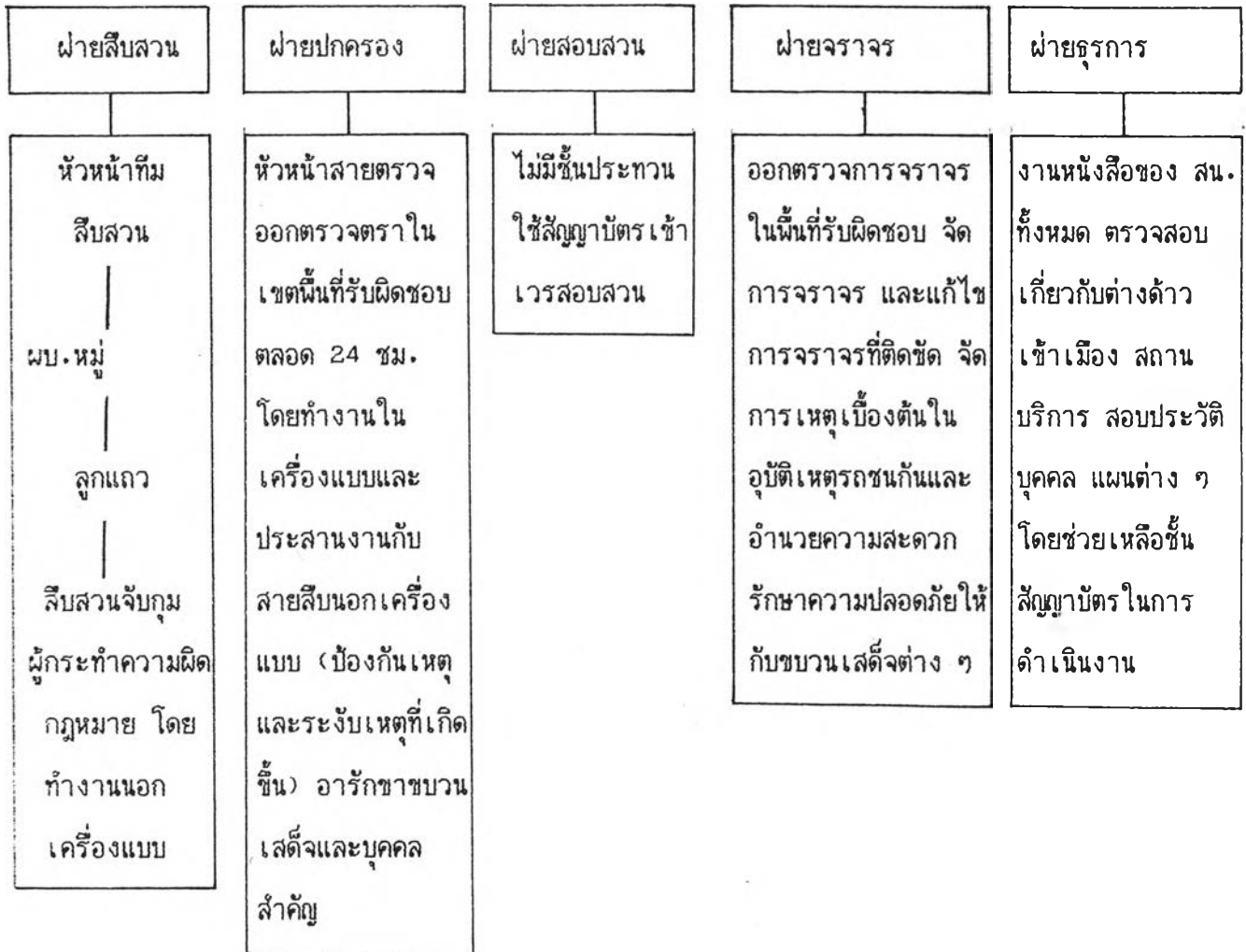
- 1) การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและผู้กระทำผิดกฎหมายในเขตกรุงเทพมหานคร
- 2) อำนวยการความสะอาดและความปลอดภัยในการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร
- 3) การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการสอบสวนคดีอาญา และดำเนินการตามประมวลกฎหมาย วิจารณ์พิจารณาความอาญา
- 4) การให้บริการประชาชน เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน

¹⁷ โปรดดูรายละเอียดการจัดองค์การกรมตำรวจในแผนภูมิ 1-3

แผนภูมิ 1 แผนภูมิแบ่งส่วนราชการ ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล

แผนภูมิ 2 หน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจนครบาล

ข. การกิจพิเศษ มีหน้าที่เกี่ยวกับ

- 1) การวางความอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนบุคคลสำคัญต่าง ๆ
- 2) การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงเกี่ยวกับการเดินขบวนประท้วงหรือการก่อความไม่สงบในเขตกรุงเทพมหานคร
- 3) การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยที่มีใช้ปัญหาอาชญากรรมโดยตรงภายในเขตกรุงเทพมหานคร

จากภารกิจดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นงานที่หนักและสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนจำนวนมากถึงประมาณ 8 ล้านคน ในเขตกรุงเทพมหานครแต่อย่างใดก็ตาม กองบัญชาการตำรวจนครบาล ก็ได้ดำเนินงานในความรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความสามารถ สำหรับนโยบายการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาลมีดังนี้ คือ

- 1) มุ่งยกระดับประสิทธิภาพและชื่อเสียงเกียรติภูมิของตำรวจนครบาลให้เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นให้จงได้
- 2) มุ่งผนึกกำลังตำรวจนครบาลทุกฝ่ายและทุกคนให้เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติราชการในทิศทางที่ถูกต้องและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากยิ่งขึ้นให้จงได้
- 3) มุ่งสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างตำรวจกับประชาชนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยการเร่งรัดปรับปรุงให้บริการแก่ประชาชน และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับตำรวจนครบาล ในการกระทำกิจกรรมที่ส่งผลประโยชน์ไปสู่อำนาจประชาชนให้มากขึ้น
- 4) มุ่งพัฒนาและยกระดับความประพฤติกิจและการรักษาวินัยตำรวจของข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นให้เป็นที่ศรัทธา และเชื่อถือของประชาชน โดยเน้นให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดต้องรับผิดชอบต่อปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด

ตามที่กำหนดนโยบายทั่วไปดังกล่าว กองบัญชาการตำรวจนครบาล ก็ได้ยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานตลอดมา และได้ส่งเสริมการปฏิบัติให้เพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความผาสุก และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในกรุงเทพมหานครเป็นสำคัญ

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของตำรวจนครบาล¹⁸

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้กำหนดลักษณะงานแนวทางการปฏิบัติงาน และการดำเนินงานตามความเหมาะสมต่อสถานการณ์ และความจำเป็นเร่งด่วนไว้ 8 ประการ ซึ่งการดำเนินงานทั้ง 8 ประการนี้ได้รับการปฏิบัติในทันทีอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีผู้บังคับบัญชาระดับรองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาลเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบดำเนินงานแทนแนวทางแต่ละด้านที่วางไว้กล่าวคือ

1. ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

ด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง จึงมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากเมืองอื่น ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะทางด้านลักษณะของพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยสถานที่สำคัญต่าง ๆ เป็นศูนย์รวมของสถาบันสำคัญเกือบทุกลักษณะไม่ว่าจะเป็นด้านการบริการ การปกครอง การศึกษา สังคมการเมือง เทคโนโลยี แรงงาน หรือการศาสนา มีผลทำให้ลักษณะทั่วไปของกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของทุกสิ่งทุกอย่างอันนำมาซึ่งความแออัดทั้งด้านประชากร อาคารสิ่งปลูกสร้างจำนวนยานพาหนะ และเส้นทางคมนาคม

ที่สำคัญคือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร ปัญหาการว่างงานของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความสับสนวุ่นวายในการทำมาหาเลี้ยงชีพ และการประกอบธุรกิจประจำวันของประชาชนความเสื่อมทางด้านศีลธรรมในเมืองหลวง และการนิจรรย์ด้านการคมนาคม การสื่อสาร การเผยแพร่ข่าวสารในเขตกรุงเทพมหานคร เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์อาชญากรรมในกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเฉพาะของตัวเองที่แตกต่างไปจากส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์คดีอุกฉกรรจ์ คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย หรือคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินก็ตาม ซึ่งการประกอบอาชญากรรมแต่ละประเภท ในบางครั้งมีความรุนแรงเหี้ยมโหด และใช้อาวุธร้ายแรง ทำให้มีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บเป็นที่สะเทือนขวัญของประชาชนผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริต

¹⁸ กองบัญชาการตำรวจนครบาล, 64 ปี นครบาล. หน้า 14-19.

กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ดำเนินการในทุกรูปแบบและทุกวิถีทาง เพื่อลดระดับความหวาดกลัว และหวาดระแวงของประชาชนต่อภัยอาชญากรรมทุกประเภทที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตลอดจนการสร้างความอบอุ่น และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้นด้วย โศกมโหฬารสำคัญในการควบคุมอัตราการเกิดของอาชญากรรมให้บังเกิดผลอย่างจริงจังและรวดเร็ว ด้วยการเน้นหนักในด้านการป้องกันอาชญากรรมเป็นหลัก เพื่อลดช่องโอกาสในการกระทำผิดของคนร้ายปรับปรุงพัฒนาระบบสายตรวจต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มมาตรการปราบปรามอาชญากรรมให้เข้มแข็งและเจ็บช้ำมากยิ่งขึ้น ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายพนักงานกำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านจัดเป็นชุดปฏิบัติการปราบปรามเฉพาะกิจเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมที่รุนแรงเกิดขึ้นบ่อยครั้งให้บังเกิดผลสูงสุดและต่อเนื่อง การจัดตั้งศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมขึ้น เพื่อรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างมีระบบ สะดวกแก่การสืบสวนปราบปรามให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงงานด้านวิทยาการตำรวจและพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลให้ทันสมัย และการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนเพื่อช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจด้านต่าง ๆ ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย

2. ด้านการสืบสวน สอบสวนคดีอาญา

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา มีความสำคัญต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างมากกล่าวคือ เมื่อมีการสืบสวนปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญาได้แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมโดยยึดหลักความถูกต้องรวดเร็วและความยุติธรรม ด้วยการสอบสวนดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ส่งฟ้องผู้กระทำความผิดทางอาญาเพื่อให้ศาลพิจารณาลงโทษ หากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจ และความรอบคอบในกระบวนการสอบสวนที่ดีแล้วย่อมไม่สามารถจะส่งฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล เพื่อให้ศาลตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดได้ซึ่งเห็นว่ามีจะจับกุมผู้กระทำความผิดได้มากเพียงใด หากไม่สามารถส่งฟ้องต่อศาลได้การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมย่อมล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตระหนักถึงความจริงนี้จึงได้ควบคุมและพิจารณาพนักงานสอบสวนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดถือด้วยทกกฎหมายนหลักฐานและความเที่ยง

ธรรม เป็นหลักในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยปรับปรุงพัฒนาระดับพนักงานสอบสวนให้มีความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพในงานสอบสวนอย่างแท้จริง มีการจัดตั้งทีมสืบสวนพิเศษเพื่อคลี่คลายในคดีที่ยังยากลำบากซับซ้อนและกระทบกระเทือนขวัญของประชาชน โดยทั่วไปขยายงานด้านวิชาการตำรวจ และมีการจัดให้ผู้บังคับบัญชาเข้าไปควบคุมเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญาอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ต้นด้วย เพื่อให้เกิดความถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม

3. ด้านการควบคุมและแก้ไขแหล่งอบายมุข

กรุงเทพมหานคร มีสถานเริงรมย์และแหล่งอบายมุขต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น บาร์ ไนต์คลับ คอฟฟี่ช็อป สถานติสโก้ สถานที่อบอบนวด สนามมวย สนามม้า รวมทั้งมีประชาชนชอบเล่นการพนันมักลักลอบเล่นการพนันกันอยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นตัวนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมตามมาอย่างมากมาย เช่น คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ทำร้าย ร่างกายฆ่าคนตาย ปัญหาเสพยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

การดำเนินงานในการควบคุมและแก้ไขแหล่งอบายมุข เพื่อที่จะทำให้อาชญากรรมที่สืบเนื่องมาจากอบายมุขต่าง ๆ ลดน้อยลง กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานคือ แหล่งอบายมุขที่ผิดกฎหมาย หรือเป็นบ่อเกิดอาชญากรรมจะต้องได้รับการปราบปรามอย่างเข้มงวด สถานบริการและโรงแรมประเภทม่านรูด จะต้องได้รับการควบคุมให้ปฏิบัติตามในขอบเขตของกฎหมาย และผู้รับผิดชอบท้องที่จะต้องรับผิดชอบในข้อบกพร่องที่ปล่อยปละละเลยรู้เห็น หรือสนับสนุนให้มีแหล่งอบายมุขที่มีการละเมิดกฎหมายอย่างชัดเจน

ตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้แล้ว กองบัญชาการตำรวจนครบาลมุ่งดำเนินการในทางปฏิบัติโดยยึดถือกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติสถานบริการฯ พระราชบัญญัติการพนัน พระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณีอบายมุขแทนประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วย ลามกอนาจาร และอบายมุขแทนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ เป็นเครื่องมือช่วยในการดำเนินการควบคุมและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอบายมุข โดยให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

4. ด้านการควบคุมการจราจร

สถานการณ์การจราจรในกรุงเทพมหานครนั้นอยู่ในลักษณะคับคั่ง และมีแนวโน้มที่จะมีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากถนนที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับปริมาณที่ใช้ในการจราจรประกอบกับผู้ใช้รถใช้ถนนได้ฝ่าฝืนกระทำผิดกฎจราจรเป็นจำนวนมาก ทำให้การจราจรติดขัดอยู่เป็นประจำ

ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้พยายามดำเนินการแก้ไข และร่วมมือประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านวิศวกรรมจราจร ได้แก่ จำนวนถนนที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับปริมาณที่ใช้ในการจราจร เครื่องหมายจราจรไม่สมบูรณ์เพียงพอ ผังเมืองปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการจราจร ปัญหาด้านการฝ่าฝืนกฎจราจร เช่น ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดความสำนึกและความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎจราจร ขาดความเข้าใจในการใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย

กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ดำเนินการในการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อควบคุมการจราจร โดยมุ่งเน้นให้มีการบังคับใช้กฎหมายให้ได้ผลอย่างจริงจัง มีการร่วมมือประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบถึงหน่วยงานในกองบัญชาการตำรวจนครบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ เป็นต้น พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขระบบการเดินรถ สัญญาณไฟจราจรและป้ายเครื่องหมายจราจรต่าง ๆ เพื่อให้การจราจรเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกและปลอดภัยแก่ประชาชนทั้งผู้ใช้รถใช้ถนน และประชาชนที่เดินสัญจรไปมาด้วย ทั้งนี้ยังได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจราจรและอุบัติเหตุจราจร ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้รถใช้ถนนแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาดำเนินการแก้ไขอย่างมีระบบควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้รถใช้ถนนได้ทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการใช้รถใช้ถนนร่วมกับผู้อื่น

5. ด้านการให้บริการแก่ประชาชน

การให้บริการแก่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งของตำรวจ ในการเป็นผู้มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และเป็นสิ่งที่สร้างความเป็นมิตรที่ดีเพื่อประชาชน

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้ ซึ่งได้เน้นการปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชนโดยมุ่งให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกคนที่มาใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานระดับสถานีตำรวจ ซึ่งมีประชาชนอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบ นพยายามให้ตำรวจผู้ให้บริการทุกคนและทุกระดับชั้นมีความสำนึกอยู่เสมอว่า ประชาชนผู้ใช้บริการที่มาติดต่อ เช่น ผู้ที่มีความเดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือ ดังนั้นตำรวจจะต้องมุ่งอำนวยความสะดวกแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจใช้ถ้อยคำที่สุภาพมีความเต็มใจที่จะรับใช้แม้ว่าเรื่องที่ประชาชนมาติดต่อจะเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือไม่

ใช้หน้าที่ของตำรวจโดยตรงก็ตามก็จะต้องให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำที่ดีต่อประชาชน

นอกเหนือจากนี้ กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการจากประชาชนผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยกัน แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงแนวทางการให้บริการของตำรวจเกิดผลในทางปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้มีโครงการให้ความรู้ และให้บริการแก่ประชาชนแทนท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศกรุงเทพมหานครมีการติดตั้งตู้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนประจำทุกสถานีตำรวจนครบาล เพื่อรับฟังความคิดเห็นความเดือดร้อนจากประชาชนผู้ใช้บริการต่อการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาลในทุก ๆ ด้าน โดยมีคณะกรรมการออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นต่าง ๆ เหล่านี้มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขอย่างมีระบบ

6. ด้านงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้ยึดมั่นในแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน โดยกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของตำรวจได้อย่างเต็มที่และเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เกิดความศรัทธา และมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของตำรวจเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นผลในการช่วยลดช่องว่างระหว่างตำรวจกับประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้เพื่อผลสูงสุดในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการต่อต้านอาชญากรรม ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความพยายามของตำรวจนครบาลในการลดปัญหาอาชญากรรมให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

การดำเนินการเกี่ยวกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์นั้น ได้จัดตั้งคณะกรรมการตำรวจชุมชนสัมพันธ์กองบัญชาการตำรวจนครบาลขึ้น ประกอบด้วยข้าราชการตำรวจและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกร่วมเป็นกรรมการ มีหน้าที่วางหลักเกณฑ์และกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของกองบัญชาการตำรวจนครบาลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และในทิศทางเดียวกัน รวมถึงได้จัดให้มีสายตรวจร่วมระหว่างอาสาสมัครประชาชนกับตำรวจ การอบรมสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมและโครงการเยาวชนสัมพันธ์ตำรวจนครบาล

7. ด้านการสร้างภาพพจน์ และให้สวัสดิการแก่ตำรวจ

กองบัญชาการตำรวจนครบาล มุ่งที่จะดำเนินการในด้านการสร้างภาพพจน์ของตำรวจให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเน้นทั้งด้านคุณภาพและคุณธรรมของตำรวจ ตลอดจนการส่งเสริมปลูกฝัง

จริยธรรมและกวดขันความประพฤติระเบียบวินัยของตำรวจให้บังเกิดผลอย่างจริงจังต่อเนื่อง มีการรณรงค์การรักษาวินัย และความประพฤติของตำรวจ รวมถึงการยกย่องส่งเสริมให้ผู้มี ความประพฤติและวินัยดีเด่น¹⁰

ให้เร่งปรับปรุงงานเกี่ยวกับการให้สวัสดิการแก่ตำรวจ โดยให้เป็นไปตามความ ต้องการและข้อเรียกร้องของตำรวจอย่างแท้จริง เช่น การปรับปรุงที่พักอาศัย การดำเนินการ เกี่ยวกับร้านขายสินค้าราคาถูกสหกรณ์ออมทรัพย์ การจัดหาทุนการศึกษาแก่บุตรธิดาของข้าราชการ ตำรวจ การจัดตั้งกองทุนให้ข้าราชการตำรวจยืมเงิน โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย การตรวจเยี่ยม ครอบครัวข้าราชการตำรวจ และการจัดหายานพาหนะวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น ต่าง ๆ ให้แก่ตำรวจอย่างเพียงพอด้วย เพื่อให้ข้าราชการตำรวจเกิดขวัญและกำลังใจที่ดี ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพผลสูงสุด

8. ด้านการบริหารและการปกครอง

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานด้านการ บริหารและการปกครองของหน่วยงานภายในกองบัญชาการที่จะต้องมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ อยู่เสมอ เกิดความรวดเร็วเหมาะสมต่อเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการ นำหลักการบริหารงานแผนใหม่มาใช้ให้ความสำคัญต่องานของฝ่ายอำนวยการที่มีอยู่ เพื่อสนับสนุน การบริหารงานของฝ่ายต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัว มีการดูแลปกครองบังคับบัญชา ข้าราชการตำรวจด้วยระบบคุณธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ได้ปรับปรุงตั้งระบบการบริหารงาน องค์การการบริหารงานบุคคล การบริหารงานพัสดุ การบริหารงบประมาณและการเงิน และการ ปรับปรุงข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ให้สามารถเอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกอง บัญชาการตำรวจนครบาลมากที่สุด

กล่าวโดยสรุปแล้วบทบาทและภาระหน้าที่ของตำรวจนครบาลนั้น มีมากมายมีขอบเขต กว้างขวาง ไม่เฉพาะแต่การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังมี ในส่วนการป้องกันประเทศ และรักษาความมั่นคงของรัฐบาล หน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

และหน้าที่ด้านในการเข้าถึงมวลชน และเผยแพร่สร้างสรรค์แผนงานของตำรวจในทาง
ด้านคดีด้วย

ความสัมพันธ์ของสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกับตำรวจนครบาล

ในวิกฤตการณ์ช่วง 14 ตุลาคม 2516-6 ตุลาคม 2519 วิกฤตการณ์ในช่วงก่อนเดือน
ตุลาคม 2516 อยู่ในรูปแบบของการเดินขบวนประท้วงต่อต้านรัฐบาลการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ
การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ยังผลให้การปฏิบัติการกิจของตำรวจนครบาล ต้องคอยติดตามความ
เคลื่อนไหวของคณะบุคคลและบุคคลที่ไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลเพิ่มขึ้น เมื่อมาถึง 6 ตุลาคม 2516
พวกกลุ่มนักศึกษาได้ทำการแจกใบปลิวเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญและได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาล
จับกุมโดยตั้งข้อหาว่ามีพฤติกรรมเป็นกบฏล้มล้างรัฐบาล ผ่าฝืนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 4 และ
กระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์²⁰ ผลการจับกุมดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์
14-16 ตุลาคม 2516 ภายหลังที่เหตุการณ์สงบลง สถานภาพของตำรวจได้รับการวิพากษ์
วิจารณ์จากประชาชน สื่อมวลชน และนักการเมืองว่ามีส่วนในการปราบปรามประชาชนที่เรียกร้อง
รัฐธรรมนูญในวันที่ 16 ตุลาคม 2516 ภาพยนตร์ของตำรวจในช่วงนี้เป็นไปในทางลบ

ภายหลังปี 2516 ความรุนแรงทางการเมือง (Political Violence) ในลักษณะ
ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น การเดินขบวน การประท้วง การนัดหยุดงาน การกล่าววิพากษ์
การโจมตีรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์ได้เกิดขึ้นทั่ว สภาของบ้านเมืองไร้ระเบียบ มีการใช้กำลัง
รุนแรงทางการเมือง ตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ทันต่อเหตุการณ์
ไม่มีโอกาสใช้เวลาในการไตร่ตรองหรือวินิจฉัย ซาอิสระ ซึ่งอาจก่อให้เกิดทัศนคติในเชิงลบ
และเป็นวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนโดยทั่วไป

ภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง 6 ตุลาคม 2519 รัฐบาลธานินทร์
กรีธาวิเชียร ได้เข้ามาบริหารประเทศมีลักษณะเป็นอนุรักษ์นิยมอย่างรุนแรง การปราบปราม

²⁰ สุธรรม แสงปทุม, พมผ่านเหตุการณ์ 6 ตุลาคม มาได้อย่างไร

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดาวหาง, 2522), หน้า 5.

คอมมิวนิสต์เป็นนโยบายหลัก กวาดล้างทั้งต่อบุคคลและเอกสาร ผลการกระทำดังกล่าวทำให้เกิด
 ภาวะการไร้ความชอบธรรมอย่างรุนแรง และมีการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
 เป็นจำนวนมาก²¹ ซึ่งผลการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนี้ ทำให้เกิดความ
 เคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในทางเปิดเผยและทางลับ โดยมีมุ่งจุดในการ
 เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมาสู่ระบอบคอมมิวนิสต์

เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องมีหน้าที่คอยสอดส่องและหาข่าวให้กับรัฐบาลเป็นอย่างมาก มี
 การตั้งหน่วยงานและขอข่าวของหน้าที่ตำรวจในด้านนี้เพิ่มขึ้น

เมื่อรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศใช้นโยบายทางการเมืองนำการ
 ทหาร ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี 66/23 และ 65/25²² ผลของคำสั่งก่อให้เกิดการ
 เปลี่ยนแปลงทั้งด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างสิ้น
 รากฐาน ซึ่งทำให้ตำรวจต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างและด้านวิชาการ เพื่อให้สอดคล้องต่อ
 นโยบายได้บรรลุเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง (Politics) และอุดมการณ์ทางการเมืองในระบบ
 ประชาธิปไตย (Democratic Ideology)

กล่าวโดยสรุป ภารกิจและหน้าที่ของตำรวจที่ได้กล่าวทั้งหมดในเบื้องต้นชี้ให้เห็นถึง
 ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของตำรวจ แม้ว่าในช่วงระยะเวลาในอดีตที่ผ่านมาสภาพบ้านเมืองไร้
 ระเบียบ เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ หรือมีการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง
 ตำรวจต้องเข้าสัมผัสกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรง หรือเข้าคลี่คลายเหตุการณ์ รวมทั้งต้องรวบรวม
 ข้อมูลข่าวสารด้วยความฉับไว เพื่อให้ทันทางที่ต่อเหตุการณ์จนไม่อาจมีเวลาไตร่ตรอง หรือ
 ดำเนินการด้วยความอิสระเท่าที่ควร ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วม

²¹ David Morell and Chai-anan Samudavanija, Political Conflict in Thailand : Reform, Reaction, Revolution (Delgeschlager: Gunn & Hain, Publicsher Inc., 1981), p. 293.

²² โปรดดู คำบรรยายและคำให้สัมภาษณ์ของพลโทชวลิต ยงใจยุทธ 2523-2528 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศ.ส., ม.ป.ป.) และข่าวหละนโยบายของกองทัพ (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

หรือฉันทันกับการเมืองของตำรวจในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในลักษณะอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงต่อเหตุการณ์เหล่านั้นได้

ลักษณะบทบาทและหน้าที่ของตำรวจในอันที่จะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ แห่งรัฐนั้นชี้ให้เห็นถึงภารกิจหน้าที่ของตำรวจที่เป็นไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในมิติของประเด็นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับและระยะยาวที่ใช้ไปในการปฏิบัติงาน ในประเด็นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องเนื่องจากลักษณะของตำรวจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยแห่งรัฐ (National Security) ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยแห่งรัฐ แบ่งออกได้หลายประเด็น เช่น ความมั่นคงในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ด้วยเหตุนี้ตำรวจจึงต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ขาดเสถียรภาพทางการเมือง (Political Stability) หรือระเบียบปกติทางการเมือง (Political Order) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ยิ่งขาดความแน่นอน ตำรวจซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รักษาความสงบและปลอดภัยสังคม จึงต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อรักษาคุณลักษณะของระบบการเมืองนั้น โดยอาจจะเข้าไปทั้งในแง่ของผู้ที่วางตัวเป็นกลางในการรักษาเสถียรภาพทางการเมือง หรือเข้าไปเป็นเครื่องมือของฝ่ายผู้มีอำนาจปกครอง อย่างไรก็ตามไม่ว่าตำรวจจะเข้าไปดำเนินการในลักษณะใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองในระดับหนึ่งอย่างแน่นอน

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากหน้าที่ของตำรวจก็คือการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยลักษณะงานทำให้งานของตำรวจเป็นงานเต็มเวลา ดังนั้นตำรวจจึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ที่เข้าติดต่อย่างใกล้ชิดกับประชาชนทุกระดับตลอด 24 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 วันต่อสัปดาห์ ตำรวจต้องบริการประชาชนทั้งในงานที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม²³ ซึ่งได้แก่งานที่ให้ความเป็นธรรมต่อประชาชน ซึ่งถ้าการปฏิบัติงานของตำรวจในการรักษาความเป็นธรรมและป้องกันสิทธิเสรีภาพชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ การแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ การดำเนินงานของรัฐบาล ของประชาชน ซึ่ง

²³ ปุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ (เอกสารการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์, 2525), หน้า 2, และจิรนิติ ทะวานนท์, "บุคลิกภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ" วารสารกฎหมาย (26 ตุลาคม 2526): 136.

ถ้าการปฏิบัติงานของตำรวจในการรักษาความเป็นธรรม และป้องกันสิทธิเสรีภาพมูลฐานทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและเดินไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมแล้ว ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจทางการเมือง (Political Trust) ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกในประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy) คือการคิดว่าตัวเขามีอำนาจในการที่จะนำไปดำเนินการในทางการเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงในบางสิ่งบางอย่างได้อย่างจนกระทั่งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการเมืองในที่สุด

ตัวลักษณะของตำรวจดังกล่าวข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ตำรวจกับการเมืองไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้

โดยลักษณะงานของตำรวจแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างออกไปจากอาชีพอื่น ๆ คือ

1. เป็นงานบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งต้องปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้ง กล่าวคือเป็นที่ทราบกันว่าการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชน²⁴ เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมาก ตำรวจจึงมีโอกาสถูกโจมตี วิจารณ์วิจารณ์จากทุกฝ่ายในสังคม จริงอยู่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น เป้าหมายหลักของตำรวจ คือ ความผาสุกของประชาชน แต่ก็อาจจะมีคนบางกลุ่มไม่พอใจ แม้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจะเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้แต่หากไปขัดผลประโยชน์ ดังนั้นการปฏิบัติงานของตำรวจจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ยิ่งตำรวจใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือใช้อำนาจไปทางแสวงหาผลประโยชน์หรือแสดงอิทธิอำนาจก็ยิ่งจะเพิ่มความขัดแย้งขึ้นไปอีก

2. เป็นงานที่เสี่ยงอันตราย กล่าวคือ มีความจำเป็นต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะในเวลาอันสั้น เกี่ยวกับเรื่องเป็นเรื่องตาย เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตัดสินใจเกี่ยวกับ "ความผิด" และ "ขอบเขตของความผิด" อย่างทันทีทันใด สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องใช้วิจารณญาณอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และสมเหตุสมผล

3. เป็นงานที่ใช้ดุลยพินิจในระดับปฏิบัติต่อคนค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงให้อิสระในการใช้ดุลยพินิจสืบสวนจับกุมผู้กระทำผิด โดยเฉพาะข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อยนั้นมียังอำนาจในการให้

²⁴ คณะทำงานเตรียมการจัดแผนกรมตำรวจ, สภาพปัญหาประกอบแนวทางการวางแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2524-2530).

พระเดชพระคุณต่อประชาชนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถ้าไม่มีความสัจใจในการปฏิบัติหน้าที่แล้วก็จะก่อความเดือดร้อนให้ประชาชนอย่างมาก

4. เป็นงานที่ได้รับมอบหมายภาระความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งตำรวจไม่มีความสามารถจะทำได้อย่างครบถ้วนแล้วก็อาจเกิดความผิดพลาดได้ง่าย

ลักษณะงานพิเศษของตำรวจ ทำให้งานของตำรวจมีความกว้างขวาง และโดยเฉพาะในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติหน้าที่ภารกิจยิ่งมีขอบเขตความรับผิดชอบกว้างขวางขึ้นไปอีก โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราว เหตุการณ์ชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้นถ้าบ้านเมืองเจริญขึ้นมากเพียงใดความยุ่งยากของภารกิจตำรวจก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สังคมให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการรักษากฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและประเทศชาติ เผชิญอุปสรรคขัดข้อง อันเนื่องจากการปรับปรุงกลไกการบริหารงานตำรวจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และจากปัจจัยอิทธิพลภาวะแวดล้อมภายนอก ซึ่งถ้าตำรวจไม่สามารถปรับปรุง (Adaptation) การปฏิบัติงานของตัวเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ อาจทำให้เกิด "ช่องว่าง" หรือความไม่เข้าใจกันระหว่างตำรวจกับประชาชน²⁵ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักคุณลักษณะระหว่างสิทธิส่วนบุคคลกับหลักการรักษาความสงบเรียบร้อย ภาสได้กรอบข้อบังคับของสังคมและหลักกฎหมายของบ้านเมือง และรวมไปถึงการทำตัวเป็นสื่อกลางอำนวยความสะดวกช่วยเหลือเกื้อกูลให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพโดยถูกต้อง ภาสได้หลักความยุติธรรม เสมอภาคแห่งกฎหมายประกอบควบคู่กันไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระบอบประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการยึดถือหลักการบริหารงานที่กำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ประกอบด้วยการให้หลักการทำงานรับผิดชอบร่วมกันและสอดคล้อง

²⁵ ประเสริฐ เมฆมนี่, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: บพิธการนิมนต์, 2519), หน้า 88.

ต้องกันระหว่างวัตถุประสงค์กับวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนในอุดมการณ์ของการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งนี้จะต้องมุ่งคำนึงถึงผลลัพท์การปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นกว่าระเบียบแบบ
แผนที่ล้าสมัยหรือไม่สมเหตุสมผล ควบคู่กับการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการแห่งกฎหมาย
และหลักศีลธรรม

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในสังคมประชาธิปไตย จึงไม่เพียงแต่จะมีความมุ่งมั่น
ในการสนองนโยบายอันชอบธรรมของรัฐบาล แต่ยังต้องปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์
ของประชาชน และรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองตามอุดมการณ์แห่งการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย ภายใต้อุดมการณ์และศีลธรรม และเสมอภาคตามกฎหมาย ที่มุ่งมุ่งส่งเสริมเสรีภาพ
ในส่วนบุคคลกับความสงบสุขของส่วนร่วมประกอบกันไป การที่ตำรวจจะปฏิบัติหน้าที่อย่างนี้ได้
จะต้องมีการพัฒนาระบบตำรวจให้มีลักษณะเป็นตำรวจที่สถิตมั่นอยู่ในความสุจริต ยุติธรรม เพื่อเสริม
สร้างศรัทธา ทศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องของประชาชนต่อตำรวจอย่างแท้จริง